

Upresist om kontanter

Innlegg i Dagens Næringsliv 13. september 2017 av Leif Veggum, direktør for kontante betalingsmidler

Det finnes ikke faglige holdepunkter for å hevde at en fjerning av kontantene ville ført til en vesentlig reduksjon i omfanget av økonomisk kriminalitet.

Christoffer Hernæs i Skandiabanken skriver i en kronikk i Dagens Næringsliv 8. september 2017 at "fysiske kontanter er fellesnevneren for korrupsjon, skatteunndragelser og hvitvasking av penger". Vi er ikke kjent med at politiet, som er fagmyndighet på dette området, har lagt fram holdepunkter for en slik påstand, eller for at en fjerning av kontanter ville føre til en vesentlig reduksjon i omfanget av slik kriminalitet i Norge.

Det er ingen tvil om at kontanter har egenskaper som gjør dem attraktive for enkelte typer kriminalitet. I andre sammenhenger vil kriminelle foretrekke kontopenger, altså penger som kan overføres via banksystemet. Vår forståelse er at en stadig mindre andel av den økonomiske kriminaliteten foregår med kontanter.

Politiet har påpekt at vinningskriminelle som oftest velger de enkleste og mest nærliggende metodene og løsningene. Vi tror ikke det finnes mange kriminelle som vil slutte med kriminell aktivitet selv om et av verktøyene deres skulle forsvinne. De vil bare velge andre framgangsmåter.

Det vil alltid være slik at kriminelle kan benytte seg av samme teknologi og systemer som lovlige borgere. Mobiltelefoner er et slikt eksempel. De færreste av oss ville ønske å avskaffe mobiltelefoner av den grunn.

Kontantmengden ute i samfunnet har ligget stabilt på rundt 50 milliarder kroner de ti siste årene. Hernæs skriver at kontanter står for mindre enn tre prosent av det totale beløpet i omløp. Det er grunn til å presisere at dette gjelder kontantenes andel av den samlede mengden betalingsmidler som disponeres av publikum, og reflekterer ikke den faktiske bruken av kontanter.

Undersøkelser viser at opptil hver femte transaksjon i varehandelen fortsatt gjøres med kontanter. Det vitner om en betydelig etterspørsel etter kontanter til vanlig bruk, og at en eventuell fjerning av kontantene ville være til ulempe for mange.

Norges Bank er navet i betalingssystemet, og kontantene vi utsteder er med på å underbygge tilliten til kontopenger og det norske pengevesenet. Bankkundene vet at de kan bytte til sentralbankpenger dersom tilliten til kontopengene skulle bli svekket.

Samtidig har kontanter egenskaper som kontopenger ikke har. De gir umiddelbart og endelig oppgjør i alle situasjoner, de er uavhengige av teknologi og de er velegnet for blinde og svaksynte. I tillegg er kontanter det eneste reelle alternativet til kontopenger dersom de elektroniske betalingssystemene skulle svikte.

Som Hernæs påpeker, er Norges Bank og andre sentralbanker i ferd med å utrede egenskaper ved og eventuelle konsekvenser av elektroniske sentralbankpenger. Det gjør vi blant annet fordi vi mener det er viktig og riktig at publikum har tilgang til sentralbankpenger også i fremtiden.